

DE SCHAT VAN MERKEM

Het waargebeurde verhaal
van Karel Balduck in Wereldoorlog I

Karel Balduck & Ann Driessen

Titel: De schat van Merkem
Auteurs: Karel Balduck en Ann Driessen

Eerste druk: 2018
Tweede herziene druk: 2021
Uitgave in eigen beheer: Ann Driessen
© Ann Driessen

ISBN: 9789082768619
NUR: 402
Omslag: MaryDes www.marydes.eu
Vormgeving: MaryDes Designs, Phaedra creative communications, Westerlo
Eindredactie: <http://www.phaedra.be/>

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN. Niets uit deze uitgave mag
worden veelevoudigd en/of kenbaar gemaakt op welke wijze
ook zonder voorafgaandelijke toestemming van de auteur.
Voor informatie of vragen: boekenvanann@gmail.com

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5
Wie is Karel Balduck?	7
Tussen 1895 en 1914	9
Zijn winkel	9
Zijn huis	11
Zijn eigendommen	12
Zijn aankopen	13
Zijn kosten	14
Zijn geld	15
Zijn kerkhorloge	15
4 augustus 1914: De oorlog	17
21 oktober 1914: Vlucht uit Merkem	20
1914: Families op de vlucht	24
6 januari 1915: Naar Veurne	26
8 februari 1915: Welkom koster!	28
9 april 1916: Afscheid van twee zonen	31
1915: Heimwee naar Merkem	34
7 juni 1916: Een huis in Haringe	36
1916: Dankbare en ondankbare gasten	38
1917: Karel wordt koster	43
20 januari 1918: Ga naar Merkem!	44
15 maart 1918: Karel gaat naar Merkem	47
Verdriet om Merkem	49
Waar is mijn huis?	51
Terugtocht naar Haringe	54
Felicitaties van een vriend	58
29 april 1918: Poperinge in gevaar	61
Mei 1918: Haringe in gevaar	67
13 juni 1918: Het feest	70
Feest in Haringe	72
Zomer 1918: Weer vluchten?	75
11 november 1918: Het einde van de oorlog!	77

1919: Een nieuw jaar, een nieuw geluid	79
Oktober 1919: De laatste brief	82
5 oktober 1924: De kathedraal van Veurne-Ambacht	85
Nawoord	88
Glasramen	88
Veurne	88
Bijlagen	92
Kouterstraat 18 en Couterstraat 38	92
Huis van Flavie, Noordschoote	94
Het Duivekot, Veurne	94
Blokstraat 1, Haringe	95
Watoustraat 13, Haringe	95
Kapel, Langewaede	96
Schoolkolonies, Frankrijk	97
Drie Grachten, Merkem	99
Tramstatie van Reninge	100
Controlepost Oostvleteren	101
Kasteel van Merkem	102
De Slag van Merkem	102
Jozef Janssens	103
Karel Steijaert	105
Jules Gheijssen	106
Nakomelingen van Karel en Flavie	107
Woonplaatsen van Karel en Flavie	108
Bronnen	108
Dank	110

VOORWOORD

1914-1918. De Eerste Wereldoorlog. Tien miljoen doden, twintig miljoen gewonden en ontelbare vermisten. Duizenden Vlamingen vluchten en moeten alles achterlaten.

Dat is ook het lot van Karel Balduck en zijn gezin. Hij is in 1914 koster-horlogemaker in het West-Vlaamse Merkem. Op 21 oktober 1914 vlucht Karel Balduck met zijn echtgenote Flavie Louwaege en hun zeven kinderen uit Merkem. Zijn belevenissen beschrijft hij in een schriftje. Hij illustreert zijn oorlogsdagboek met kalligrafie, tekeningen, gedichten, brieven en foto's.

Zijn verhaal is er een van veel verdriet: vluchten uit Merkem, dood van zijn dochter, afscheid van zijn zonen, eenzaamheid, moeizame pogingen om een nieuw leven op te bouwen en de wreedheid van de oorlog. Ook gelukkige momenten krijgen een plaats. Familieleden die zijn gezin steunen, nieuwe vriendschappen, een nieuw huis en het terugvinden van zijn schat, die vier jaar verborgen zat, komen aan bod. Hij vertelt het in zijn eigen woorden, pent het neer in zijn handschrift.

Het oorlogsdagboek van Karel Balduck is niet alleen een familie-document maar ook een brok boeiende oorlogsgeschiedenis over Merkem en de omliggende gemeenten uit de periode 1914-1918. Zijn verslag over de omstandigheden, feiten en gebeurtenissen uit de oorlogsjaren is boeiend, soms pijnlijk en aangrijpend. Het is een combinatie van werkelijk gebeurde feiten en persoonlijke emoties. Karel is aan het woord als liefhebbende vader, bezorgde echtgenoot, als diepgelovige, als fiere Vlaming en als plaatselijke oorlogsverslaggever.

Er bestaan minstens drie met de hand geschreven versies van het oorlogsdagboek van Karel Balduck. Er bestaan twee handgeschreven versies van het dagboek van Karel Balduck: eentje kreeg Noël De Hollander. Maria De Buck kreeg een tweede exemplaar.

In 'Boek 1 Merckem Groot Boek' van haar staat een derde versie. Die verschillen licht in aantal bladzijden, nummering, tekst en illustraties. Ik heb ze in één verhaal verwerkt.

Wat in het leven van Karel gebeurde voor hij zijn dagboek schreef, tussen 1895 en het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914, vond ik in dat 'Groot Boek'.

Om de leesbaarheid te bevorderen heb ik een aantal woorden en zinnen lichtjes aangepast en naar hedendaags Nederlands vertaald. Waar mogelijk heb ik de soms zo ontroerende woorden en zinnen van Karel Balduck bewaard.

Ann Driessen

WIE IS KAREL BALDUCK?

Wie is die man die zijn oorlogsbelevissen in een schriftje van 150 bladzijden heeft neergeschreven? Zijn naam is Karel Lodewijk Balduck. Hij is geboren op 25 september 1862 in Grammene. Dat is nu een deelgemeente van Deinze in de provincie Oost-Vlaanderen. Hij studeert voor onderwijzer aan de katholieke normaalschool in Torhout. Hij trouwt op 21 januari 1895 met Flavie Louwaege. Flavie Cornelia Louwaege is geboren op 6 augustus 1870 in Noordschote.

Karel en Flavie rond 1930.

Karel en Flavie krijgen zeven kinderen: **Anna Maria** (12-11-1896), **Maria Anna** (7-10-1897), **Oliva** (22-8-1899), **Jozef** (2-11-1900), **Michel** (26-9-1903), **Paula** (2-5-1906) en **Bertha** (24-10-1909).

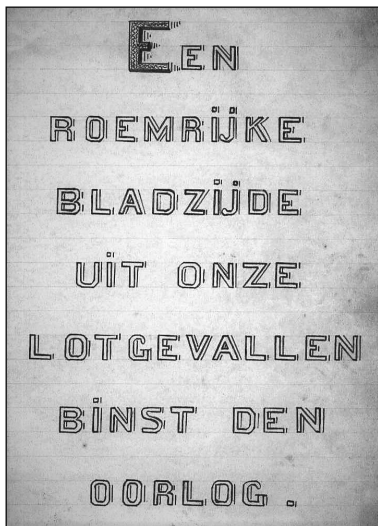
Karel Balduck is tussen 1884 en 1889 hulponderwijzer en onderkoster in Jonkershove en van 1889 tot 1893 hulponderwijzer en koster in Noordschote. In 1893 wordt hij koster in Merkem, is hij er horlogemaker en juwelier en heeft hij er een winkel. Flavie staat in de winkel terwijl Karel uurwerken herstelt.

Op 18 november 1903 sterft zoontje Jeroom, hij was achttien maanden. Daarover schrijft Karel niets in zijn dagboek. Dat lijkt vreemd, maar in die tijd was een kind of meerdere kinderen verliezen, bij de geboorte of kort daarna, niet ongewoon. Zoon Michel was twee maanden.

In 1914, als de oorlog uitbreekt, woont het gezin Balduck in de Couterstraat 38 in Merkem. Merkem telt dan ongeveer 3.630 inwoners.

Karel Balduck is schatbewaarder, secretaris en bestuurder van de bloeiende fietsclub 'Veloclub De Arend'. Hij noemt Karel Steyaert, alias Mac Bolle, alias Karel Van Wijnendaele (1882-1961), de pionier van de Vlaamse sport- en wielersport, zijn boezemvriend.

De titel van zijn dagboek luidt: 'Een roemrijke bladzijde uit onze lotgevallen binst den oorlog'. In het ene exemplaar draagt hij het dagboek op 'aan onze welbeminden oorlogsvriend, eerwaarde heer Jeroom Van den Weghe'. In het andere exemplaar draagt hij het op 'aan onze welbeminde, onschatbare, nooit volprezen weldoener, oorlogsvriend, eerwaarde heer Jos Janssens'.

TUSSEN 1895 EN 1914

Het eigenlijke oorlogsdagboek van Karel Balduck begint op 4 augustus 1914. In een ander boek, 'Boek 1 Merckem', geeft Karel interessante informatie over de periode 1895-1914, die daaraan voorafgaat. Dat boek bevat cijfers over het reilen en zeilen van zijn winkel, over de bouw van zijn huis, zijn eigendommen, aankopen, medische kosten, enzovoort.

ZIJN WINKEL

Uit de cijfers die Karel noteert, blijkt dat zijn zaak goed draait. In 1895, het jaar dat hij trouwt met Flavie, verkoopt hij goud en juwelen voor een bedrag van 3.611 frank. Zijn winst bedraagt 500 frank (ongeveer 12,50 euro). In enkele jaren tijd verdrievoudigt hij zijn verkoopcijfer. In 1897 kost een gouden ring tussen 7,50 frank en 25,50 frank, een gouden broche tussen 14 tot 32 frank, een diamanten ring tussen 28 tot 58 frank, een zilveren ketting tussen 3,5 en 1,50 frank, een zilveren bracelet tussen 4,5 en 10 frank, een nikkelen kruisje 2 frank en een paternoster ongeveer 0,50 frank (1 euro = 40 frank). 1912 wordt een topjaar: Karel koopt uurwerken en juwelen in Brugge, Zonnebeke, Ieper, Leke, Diksmuide, Roeselare, Tielt, Charleroi, Leuven, Brussel, Kortrijk en Antwerpen. Als een volleerde boekhouder noteert hij zorgvuldig wat hij koopt en verkoopt: ringen, broches, armbanden, halskettingen, in goud en zilver.

Een overzicht van wat Karel en Flavie in de winkel verkopen:

JAARTAL	VERKOCHT (in BEF)	WINST (in BEF)
1895	3.611	500
1899	9.541	1.578
1901	11.844,70	2.153
1902	12.980,93	2.631
1903	14.133,62	2.481,00
1904	16.523,75	3.305,00
1905	17.620,59	1.845,00
1906	13.197,00	2.063,00
1907	24.385,18	4.499,00
1908	29.918,00	4.553,00
1909	23.121,00	4.398,00
1910	30.576,00	4.555,00
1911	27.531,00	3.548,00
1912	35.324,00	7.142,00
1913	37.891,00	6.766,00

In 1905 verschijnt een advertentie voor de winkel in een boekje van 16 bladzijden, uitgegeven naar aanleiding van het huwelijk van notaris Victor Pieters uit Reninge met Maria Joye, dochter van de burgemeester van Zwevegem.

Horlogiemakerij. - Juweelhandel.

Gouden, zilveren en nickelen horlogien.

Echte ijzerweghorlogien
Roskopf

BALDUCK-LOUWAEGE, MERCKEM.

Schouwgarnturen,
Oendulen, Regulateurs
Reveilen in verschillende modellen en prijzen.

SCHOONE KEUS VAN KETENS IN GOUD, ZILVER, NIELLÉ
& NICKEL, DIAMANTEN & GOUDEN BORSTSPULDEN, OORLINGEN
Ringen en armbanden. - Paternosters zilveren-melchior.
Messen, Servicen en Suikerlepels in alle gewicht en prijzen.

HERSTELLINGEN. — AANKOOP VAN GOUD EN ZILVER.

ZIJN HUIS

Op 28 maart 1903 koopt Karel in de Couterstraat een langwerpige perceel zaailand – bouwgrond met bomen – van de heer Maleveys, een grondeigenaar uit Ieper. Het perceel maakt deel uit van een boerderij van Maleveys, gepacht door de kinderen Deman. Het perceel is 49,70 bij 13,90 meter, 7 are 70 centiare. Het paalt oostelijk aan de eigendom van Leopold Schockaert en westelijk en in het midden aan de eigendom van Maleveys. Hij betaalt op 30 april 10.135 frank en leent 2.000 frank, zowel van de moeder van Flavie als van zijn zus Sidonie. Hij leent ook 500 frank van E.H. Van Oost die hij in 1904 al terugbetaalt. In 1905 krijgt de moeder van Flavie haar geld terug en koopt hij voor 2.600 frank Belgische ‘renten’ om de lening van Sidonie af te lossen.

In augustus 1903 start de bouw van zijn huis. Amand Ledene, een timmerman uit Merkem, maakt het plan en Karel Balduck stelt hem aan als opzichter. Ledene koopt alle materialen, schrijft facturen en Karel betaalt. Amand en zijn werkmans Gabriël worden per uur betaald. A. Goemaere en Benjamin Terrière zijn de metsers. Zij krijgen 8,75 frank ‘het duizend steen’.

Een overzicht van de kosten in Belgische frank:

- Grondaankoop: 3.500,00
- Registratie grond (Veurne): 242,12
- Notariskosten Ernest Binte (Merkem): 52,50
- Stenen Van Eecke (Boezinge): 1.807,30
- Metser A. Goemaere: 1.095,55
- Timmerman Amand Ledene (Merkem): 1.442,77
- Fresco's Jules Van Wonterghem: 43,50
- Schouwen Vonck (Ieper): 173,00
- Glas Ouvry Schokaert (Oostende): 244,09

De ruwbouw en de achterkeuken zijn klaar voor de winter. Dan begint de afwerking. Karel koopt arduin bij De Keyser in Diksmuide, pannen bij Dupont in Poperinge en tegels bij Tanghe in Lichtervelde. Het plakwerk is voor Dieusart uit Diksmuide. De kalk komt van A.

Robeis uit Bosschote, hout van Vargracht uit Ieper en voor het storten zorgt E. Hollevin uit Moorzele. IJzer komt van Bans uit Ieper; het smeedwerk van Jules De Vriendt, de goten van A. De Zeure, de pompen van E. Robbe. De serre is gekocht bij C. Bruneel. Het huis kost hem in totaal 14.144 frank: 10.350 frank voor het gebouw en 3.794 voor de grond. In de zomer van 1904 wordt alles afgewerkt. Het gezin verhuist op 20 september. 'Wij hopen er met de gratie en hulp Gods vele gelukkige jaren, man, vrouw en kinderen, te mogen wonen', schrijft Karel.

Huis Couterstraat 38, Merkem (1914).

ZIJN EIGENDOMMEN

Op 25 april 1911 koopt hij van Francis Lumen een stuk grond van 1 hectare 14 are in de wijk Voordeinde in Merkem. Hij betaalt 6.700 frank. Notaris Proot uit Woumen krijgt 92,40 frank ereloon. Francis gebruikt het perceel voor een jaarbedrag van 180 frank. Op 14 april 1914 koopt hij in de Vredenhofstraat een boerderij.

Die paalt ten noorden aan de eigendom van Camille Ancion-Smeysters uit Ieper, ten oosten aan de grond van Jules Huyghe-Schokaert uit